

Berichtenblad 76/12

Colofon:

Het Berichtenblad is een uitgave van het bestuur van de Nederlandse Stichting 'Het Evangelie in Spanje' die beoogt de zaak van het Evangelie in Spanje - in nauw overleg met de Spaanse Evangelische kerken zelf - vanuit de wijde kring der Nederlandse Protestantse kerken naar beste krachten te bevorderen.

Eindredactie: G.A. Voerman - van Haselen
Geerte Bolwerk 25 3511 XA Utrecht
info@www.evangelie-in-spanje.nl
website: www.evangelie-in-spanje.nl

MEDEDELINGEN VAN DE ADMINISTRATIE

Vriendelijk verzoeken wij u adreswijzigingen door te geven aan:
Geertebolwerk 25, 3511 XA Utrecht.
Voor uw medewerking zeggen wij u hartelijk dank.

BIJDRAGEN

Bijdragen voor ons werk zijn zeer welkom op giro 315800 of op bankrekening 45.67.74.068 ten name van 'Het Evangelie in Spanje' te Zeist.

IBAN: NLABA0456774068

BIC: ABNANL24

Van de redactie

Dit najaar willen we u op de hoogte brengen van wat er nu gaande is in Spanje, en met name in het Protestantse deel daarvan.

De maatschappelijke veranderingen zijn groot, en niet iedereen heeft daar een antwoord op. Wij brengen U het beloofde stuk van Byler, en een interview met de nieuwe predikant van Granada, waar we al over schreven in ons vorige nummer. Onze voorzitter was in Edinburgh, vanwaar een eeuw geleden een golf van zendingsgetuigen over de wereld ging. Ook onze eigen Vereniging had daar mee te maken. Hij legt een en ander vol enthousiasme uit. En ook hoe deze beweging is omgekeerd...

Natuurlijk brengt de penningmeester U op de hoogte van de laatste stand van zaken, en we leggen U het nieuwe Diasporaproject voor.

Al met al hopen wij U aldoende op de hoogte te houden van wat speelt in dit stuk van Gods grote wereld.

Dan nog onze excuses voor een paar typfouten en onduidelijkheden in het vorige berichtenblad, waar een aandachtige lezer ons op wees.

Het geboortjaar van de IEE is 1869 zoals te zien in hun logo, de nieuwe predikante van Granada heet Sosa en niet Soza, natuurlijk is er iets mis gegaan op blz. 24 met het jaar waarin de school in Rubí werd geopend: 1883 moet dat zijn. En Adolfo Araujo vertegenwoordigde het (Brits en Buitenlands-)Bijbelgenootschap in Spanje.

Inhoudsopgave:

SPANJE ACTUEEL.....	4
GODSDIENSTVRIJHEID – EEN DROOM... ..	5
PAUSBEZOEK.....	8
BARCELONA OP DE BARRICADEN!	9
KENNISMAKEN MET EVA DOMINGUEZ SOSA	21
FINANCIËN.	29
PENNINGMEESTER.DIASPORAPROJECT 2011.....	29
DIASPORAPROJECT 2011.....	30
TOEZENDING BERICHTENBLAD.....	31
STOELENDANS	31
KORT SPAANS NIEUWS.....	32
GEDICHT	36

Spanje actueel.

Wie een aantal jaren geleden nog mocht denken: *Hulp aan Spanje? Dat is absoluut niet nodig!* komt nu bedrogen uit. U kent het verhaal: de groeiende economie rustte maar op enkele pijlers: de bouw en het tourisme. De tourist vond goedkopere zonzekere vacaties in het Turkse Alanya en omstreken, en de economische crisis scheurde alle dromen kapot van hen die het Rijk van de Mammon op aarde bouwden. De gevolgen gaan heel diep, we schreven in het vorige berichtenblad over de jongeren zonder papieren en werk, zonder hoop of dromen. De werkloosheid is doorgedrongen in alle geledingen van de maatschappij. De buitenlanders, die als slaven werden uitgebuit om ons goedkoop groente en fruit te kunnen leveren, kunnen nu makkelijk vervangen worden door Spanjaarden, die bereid zijn om voor een appel en een ei te werken, als ze maar mogen werken.

Vele duizenden van hen trekken door het land, met de geleende auto van papa en een volle tank gaan ze op zoek naar een bestaan elders. Velen stranden op die tocht die intussen net zo onzeker is geworden als de tocht vanuit Afrika naar het beloofde land: Spanje. Er is een stille vloed van armen en wanhopigen die zich uitbreidt over het land... Zichtbaar voor wie het wil zien, aan de rand van het bestaan voor wie hen niet tegen wil komen. De kerken doen hun best, maar ook zij moeten met steeds minder middelen hulp bieden aan steeds meer mensen.

Niet alleen in de bouw, ook op andere, onverwachte gebieden slaat de rampspoed toe. In Spanje is na de toetreding tot Europa ook ruimte gekomen voor andere stemmen, voor een andere blik op de wereld en op gezondheid. Het gevolg daarvan is dat er in Spanje zelf, dat het derde wijn producerende land van de wereld was, steeds minder wijn werd gedronken. Nu is de economische crisis daar nog overheen gekomen, en het totale resultaat is dat er op dit moment in Spanje nog maar iets meer dan een kwart aan wijn wordt gedronken van de hoeveelheid die men zo'n 15 jaar geleden dronk. Dat betekent een flink overschot op de markt, en kelderende prijzen. De opbrengst van een wijngaard staat ongeveer gelijk aan 60% van de gemaakte kosten. In Frankrijk zijn vergelijkbare processen gaande, zij het op

kleinere schaal, en de syndicaten daar zijn een prijzenoorlog begonnen, om de Spaanse wijn uit de Franse – en Europese – markt te drukken. U kunt u voorstellen hoe het leed op grote en kleine schaal zwaar drukt op de regering Zapatero, die dit ook niet kan oplossen, en snel aan populariteit inboette. Dat betekent dat minder

populaire maatregelen ook niet worden genomen, of zelfs worden teruggedraaid, want de regering heeft alle steun van binnen- en buitenland nodig. De onafhankelijkheidsdrift van de rijkste regio's is al lastig genoeg.

Op 17 juni j.l. heeft de Spaanse overheid 'miljarden binnengeharkt' zoals dagblad Trouw kopte. Dit door uitgifte van Staatsobligaties. 3,5 miljard euro moet de wankele economie een nieuwe impuls geven. Het begrotingstekort was op dat moment 11,2%, bij een gemiddelde werkloosheid van 20%.

Voor onze Protestantse vrienden is dit alles een bedenkelijke ontwikkeling, want intussen is bekend geworden dat de lang verwachte aanpassing aan de Wet op de Godsdienstvrijheid is afgelast. In het volgende artikel meer daarover...

Daarmee verdwijnt ook de verwachting dat men t.z.t. op het inkomstenbelastingbiljet een kruisje zou kunnen zetten waardoor een klein deel van de belasting zou gaan naar een protestantse kerk, ipv alleen naar de RKK of een sociaal doel, zoals nu het geval is. Dat er in een officieel seculier land als Spanje nog steeds een vorm van 'Kerkbelasting' bestaat, terwijl in Duitsland de 'Kirchensteuer' al een paar jaar is afgeschaft, laat overigens wel zien hoe groot de greep van de RKK op de Spaanse regering blijft, ondanks alle schone woorden en goede bedoelingen.

U ziet: nog altijd is Protestant zijn in Spanje een wankel recht.

Onze hulp en voorbeden blijven hard nodig!

GVvH

Godsdienstvrijheid – een droom...

Wij kennen in Nederland het debat over de *uiterlijkheden* van de godsdienst: de burka's die een vrouw ontmenselijken, de soms fraaie hoofddoekjes die de zwarte kousen en vrolijke hoedjes in onze eigen cultuur evenaren... Er wordt hier echter ook gemorreld aan de *binnenkant* van de godsdienst. De vrijheid van Godsdienst is in ons land nog altijd verankerd in de grondwet, maar steeds meer stemmen gaan op om daar aan te tornen.

Een situatie die we nadrukkelijk in het oog moeten houden.

In Spanje bestaat er sinds de invoering van de Grondwet in 1978 ook godsdienstvrijheid. Op papier. En er is inderdaad veel meer vrijheid van vergadering en geloven dan eeuwenlang daarvoor. Maar de wet op de Godsdienstvrijheid behandelt lang niet iedere gelovige gelijk.

In de verkiezingscampagnes had de leider van de PSOE, de heer Zapatero, destijds beloofd dat er een einde zou komen aan de inmenging van de R.K.K. in het bestuur van het land en in de openbare ambten. Ook de andere – erkende – geloven zouden gelijkwaardig moeten worden behandeld. Zei hij. Toen. Maar helaas.

In Protestante Digital van 20 september 2010 lezen we o.a.:

De Spaanse regering schuift de Wet op de Godsdienstvrijheid op de lange baan.

Het kabinet van de Premier en de Socialistische Partij (PSOE) concluderen dat het niet het juiste moment is om een stap te zetten in de richting van verdere secularisatie, en dat in elk geval een nieuwe Wet op de Godsdienstvrijheid niet zou kunnen rekenen op de nodige meerderheid in het Parlement.

Tenzij er op het laatste moment een wonder gebeurt (*hetgeen niet het geval bleek GVvH*) wordt de lang beloofde Wet op de Godsdienstvrijheid opgeborgen bij de onvervulde beloften van de regering. Zowel de R.K.K. als de politici van Rechts én de media hebben sterk tegen dit project geageerd, en de regering komt tot de conclusie dat het niet het moment is om over dit onderwerp een openbaar debat te voeren. 'Dit soort wetten moet je vroeg in het Parlementaire jaar bespreken', legde een lid van de regering uit. Niet alleen in het bureau van de Premier, maar ook onder een groot deel van de partijleiders van de PSOE is deze gedachte gemeengoed.

Het is een teken aan de wand dat de groep die de wettekst moet opstellen sinds maart niet meer bijeen geweest is. Het team van Premier Zapatero wil niet dat het debat over religie zorgt voor nieuwe tegenstellingen net nu een nieuwe verkiezingsronde begint. De verkiezingen in Catalonië vinden plaats in de herfst, daarop volgen gemeenteraadsverkiezingen en 13 verschillende verkiezingen voor de autonome regio's in mei 2011. Het proces wordt afgerond met algemene verkiezingen in 2012, aangenomen dat de regering het zolang uithoudt.

Afgezien van verkiezingsproblemen, vinden verschillende ministers dat Spanje helemaal 'geen conflict heeft op het gebied van Godsdienstvrijheid, hoogstens is er een probleem met het Concordaat.' Dan gaat het om het Concordaat dat de relaties regelt tussen de R.K.K. en de Staat, en dat in 1953 (onder Franco dus!) in het Vaticaan werd getekend.

Volgens bronnen in regeringskringen hebben de meeste mensen het gevoel dat als de wet zou worden voorgelegd aan het parlement, die weinig kans zou maken er door te komen. De rechtervleugel (bestaande uit de PP, CiU en PNV) zou tegenstemmen, en de linkervleugel zou aandringen op veranderingen in de tekst, waarvan de ze laatste wijziging een onvoldoende geven, omdat die minder seculier is dan vorige versies. Bronnen uit de nabijheid van de Premier geven toe dat het document weinig overtuigend is, en dat het zodoende waarschijnlijk 'op weerstand zou stuiten van links en van rechts, en uiteindelijk niemand tevreden zou stellen'.

De groep die de opdracht had om de tekst van de Wet op de Godsdienstvrijheid op te stellen is sinds maart niet meer bijeen gekomen, volgens betrouwbare bronnen. Deze groep, die bestaat uit politieke en technische autoriteiten van de regering en het Ministerie van Justitie (waar religie onder valt!) kwam voorheen minstens eens per maand bij elkaar.

Afgelopen februari had men een eindtekst opgesteld met de titel: 'De vrijheid van spreken en van Godsdienstuitoefening', met 37 artikelen. De naam alleen al riep op tot ernstige debatten. Uiteindelijk kwam men tot de conclusie dat 'vormen van religie deel uitmaken van vrijheid van spreken', en dus werd besloten dit algemenere begrip vooraan te zetten. In deze laatste versie hielden de experts rekening met een aantal fundamentele begrippen van het oorspronkelijke voorstel. Op die manier bevat de term 'religieuze neutraliteit van de Staat' om zodoende te voorkomen dat enige handeling van staatsambtenaren zou kunnen worden geïnterpreteerd als steun aan de ene of de andere godsdienst.

De voorlopige tekst bevat ook een deel dat gaat over religieuze symbolen. Het voorstel bepaalt dat katholieke crucifixen of symbolen van andere godsdiensten van openbare gebouwen zouden moeten worden verwijderd.

Wat betreft de vraag hoe de nieuwe wet openbare figuren en religieuze ceremonies zou beïnvloeden, beperkt de tekst die in februari is opgesteld de deelname aan religieuze gebeurtenissen van hen die een openbaar ambt bekleden tot het niet discrimineren ten gunste van een bepaalde godsdienst. Zo moet een burgemeester, als hij besluit om mee te lopen in een processie van de Semana Santa, (RK) eveneens deelnemen aan de Islamitische Ramadan of de Joodse Chanoe-ka, als die gemeenschappen een uitnodiging zouden sturen.

Ook al is het project in de ijskast gezet, de Premier heeft nog altijd de beslissing in zijn handen. Als Zapatero beslist de Wet nieuw leven in te blazen, nemen de regering en de PSOE aan, dat de 'rechtervleugel de regering zal bombarderen met allerlei ongefundeerde aantijgingen'. In Socialistische kringen beschouwt men het als 'heel onwaarschijnlijk.' Voor de meer progressieve types zou het zoiets als een niet-religieus wonder zijn.

(Bron: ProtestanteDigital.com)

GVvH

Pausbezoek.

Op zaterdag 6 en zondag 7 november 2010 'verblijdde' paus Benedictus XVI Spanje met een bezoek. Hij arriveerde zaterdag per vliegtuig in het bedevaartsoord Santiago de Compostela het Noordwesten van Spanje. Op weg daarheen hekelde hij in het vliegtuig het anti-godsdienstige sentiment dat in Spanje heerst. Hij vergeleek dat met de agressie tegen katholieken in de jaren dertig, in de aanloop naar de Spaanse burgeroorlog. De paus zei verder dat hij een speciale afdeling in het leven heeft geroepen die anti-godsdienstige sentimenten in de hele wereld moet tegengaan.

Kroonprins Felipe en prinses Letizia verwelkomen de Pontifex Maximus - die geen bruggenbouwer (b)lijkt - op het vliegveld. Vervolgens leidde de Paus een mis in de kathedraal. Op zijn weg daarheen werd de paus toegejuicht door tienduizenden gelovigen. "Op pelgrimstocht gaan is niet zomaar een bezoek om de natuurlijke, artistieke of historische schatten te bewonderen", sprak hij. "Een bedevaart betekent dat we God willen

ontmoeten op de plek waar Hij zichzelf heeft getoond en waar de goddelijke genade is aangetoond met bijzondere pracht en praal."

Benedictus XVI zorgde wel voor de nodige ophef door de wetgeving in Spanje rond het homohuwelijk en abortus ook al met het antikerkelijke geweld uit de Spaanse burgeroorlog te vergelijken.

Zaterdagavond ging Benedictus XVI naar Barcelona. Daar zou hij op zondag de Sagrada Familia-kerk inwijden.

Overigens is die kerk, ontworpen door Gaudí, nog steeds niet af.

De kritiek van de Paus werd ludiek gepareerd: Homoactivisten hadden plannen voor een opvallend protest wanneer paus Benedictus XVI Barcelona bezoekt. In een zogenaamde 'flashmob' wilden ze zoveel mogelijk kussende homo's en lesbiennes verzamelen om de ogen van de religieuze leider te openen.

De kusmanifestatie moest plaatsvinden bij de aankomst van de paus bij de Sagrada Familia. Volgens de organisatie zou de actie 'enkele honderden' deelnemers lokken die simultaan aan het zoenen zouden slaan. Het bleken er inderdaad ongeveer 200 te zijn, die elkaar kusten, of wat joelden. De actie, die opgezet werd uit protest tegen de intolerante houding van de Kerk tegenover andersgeaarden, duurde hooguit enkele minuten. Of de Paus er zelf ook iets van gezien heeft, is niet duidelijk geworden.

Benedictus XVI heeft pas zondagavond, vlak voor zijn vertrek naar Rome, een ontmoeting gehad met de Spaanse premier *Zapatero*.

Deze heeft het de laatste jaren verbruid bij het Vaticaan, doordat hij het homohuwelijk mogelijk heeft gemaakt en de regels voor abortus heeft versoepeld.

Bij de Catalanen en bij de Partido Popular van de oppositie heeft het veel kwaad bloed gezet dat de premier geweigerd heeft in Barcelona aanwezig te zijn tijdens de viering in de kathedraal!

Overigens was niet iedereen even blij met deze gebeurtenis. Er waren al bordjes in omloop met de tekst: we zitten niet op u te wachten. Vooral de hoge kosten van dit bezoek, dat nadrukkelijk géén staatsbezoek heette, heeft bij veel mensen wrevel opgeroepen in deze tijden van economische ellende. Want de Staat draaide wel voor de kosten op. En in zulke gevallen is 'de Staat' uiteindelijk de burger. *GVvH*

Barcelona op de Barricaden!

Op 10 juli 2010 gingen in Barcelona (volgens Spaanse bronnen) anderhalf miljoen mensen de straat op om te protesteren voor onafhankelijkheid.

Demonstratie Catalanen voor onafhankelijkheid *Bron: ANP*

Barcelona, 11 juli. Honderdduizenden Catalanen zijn gisteren de straat op gegaan om te demonstreren voor onafhankelijkheid van Spanje. Onder het motto 'Wij zijn een land, wij beslissen' keerden de demonstranten zich tegen een recente uitspraak van het Spaanse Constitutionele Hof. Het rechtscollège schrapte enkele weken geleden enkele artikelen uit het statuut waarin de Catalaanse autonomie was vastgelegd. De socialistische regeringschef van de deelstaat José Montilla voerde de betoging in het centrum van Barcelona aan.

Volgens de *politie* namen circa een miljoen mensen deel aan de protestmars. De demonstranten voerden Catalaanse vlaggen met zich mee en scandeerden onafhankelijkheidsleuzen als 'adieu Spanje'. Een deel van de betogers riep niet op tot onafhankelijkheid maar alleen tot het terugdraaien van het vonnis van het Constitutionele Hof.

De rechters verwezen de opbouw van een apart Catalaan justitieel systeem naar de prullenmand. Ook het geven van voorrang aan de Catalaanse taal boven het Spaans op scholen en bij bestuurlijke instellingen wezen de magistraten in Madrid af. Het autonomie-statuut werd in 2005 door het regionale Catalaanse parlement aangenomen. In 2006 stemden het Spaanse parlement en de Catalaanse bevolking in een referendum in met het statuut. Conservatieven brachten echter grondwettelijke bezwaren in en stapten naar de rechter.

Maar niet iedereen is even ingenomen met deze manifestatie. Een columnist schrijft op internet: 'Die manifestatie van zaterdag zit vol leugens, die roept niet op tot eenheid, vertegenwoordigt evenmin alle Catalanen, en is ook niet uitgeroepen om het Statuut te verdedigen!'

Het was voor een groot aantal mensen een soort nationale feestdag, en ze hebben zich volgens velen prima vermaakt...

Wie schreef de bijbel?

We zagen in het vorige Berichtenblad al dat die vraag ten aanzien van het éérste deel van de bijbel in elk geval niet gesteld kan worden.

Maar op een gegeven moment veranderen de inzichten over wat nu wel en niet authentiek is, waarachtig, en wij geven hieronder Dionisio Byler weer het woord.

Maar we herhalen eerst nog even zijn conclusie ten aanzien van het eerste stuk van de bijbel: *dus wie schreef het Oude Testament? Niemand in het bijzonder, of de wijze schrijvers van Israël als collectief, in de loop van verschillende generaties en waarschijnlijk ook: eeuwen.*

De schrijvers van het Oude Testament waren anoniem, en stelden daar prijs op. De anonimiteit is belangrijk, want er wordt een enorme ouderdom verondersteld, en bovendien wordt er van uitgegaan dat de boeken of rollen exacte copieën bevatten die bewaren wat er 'van eeuwen her' kwam. Door naar hun eigen rol te wijzen, zouden de schrijvers de ouderdom van de betrokken schriftrol twijfelachtig maken, waardoor het 'dus' geen getrouwe copie meer was.

En derhalve was de anonimiteit van deze boeken een vereiste.

Belangrijke veranderingen in de Hellenistische wereld.

Tegen de derde eeuw voor Christus echter, in de periode die we de Hellenistische tijd noemen, doordat toen de Griekse cultuur in heel het oosten overheerste, is er een buitengewoon belangrijke verandering aan de hand. In Alexandrië, in Egypte, hadden ze niet alleen een copie van de Wet en de Profeten, maar ze vonden het van belang die boeken ook in het Grieks te vertalen. Dat kon alleen maar zin hebben, als de lezing er van begrijpelijk zou moeten zijn buiten de besloten kring van de Hebreeuwse schrijvers. Intussen mogen we waarschijnlijk wel aannemen dat Ezra, toen hij de Wet van Perzië naar Jeruzalem overbracht, ofwel een *copie* bij zich had, óf dat er copieën waren gemaakt die in Perzië en Babylonië achterbleven.

De Joden leefden als een etnische en religieuze minderheid verspreid over een enorm gebied, vaak heel ver weg van de Tempel in Jeruzalem en de bijbehorende offerliturgie, en dat stelde heel andere eisen aan hun leven, dan aan dat van Joden in het Heilige Land. Daardoor werd het *mediteren* over de heilige tradities (d.w.z. wat van generatie op generatie mondeling was doorgegeven) meer en meer de enige vorm om hun identiteit en eenheid als Joden te bewaren. Dat besef brak als eerste door binnen de erfelijke schrijversfamilies, die langzamerhand toegaven dat de vervaardiging van een copie niet noodzakelijk meebracht dat de vorige copie werd vernietigd. Aangezien er kennelijk verschillende copieën bestonden, en misschien zelfs vele, kon men niet eindeloos blijven doorgaan met het toevoegen van nieuw materiaal, en het bijwerken. De actualisering moesten vanaf dat moment gebeuren in parallelboeken, die vanuit verschillende visies bijbelinterpretaties boden.

De eerste vermelding van synagogen die we kennen, vinden we in Egypte, in de derde eeuw voor Christus. Men kende ze al onder de naam: *gebedshuizen*, maar het is duidelijk dat er, zodra ze een copie van de heilige geschriften van Israël konden bemachtigen (en een schrijver die ze kon lezen en interpreteren), de studie van deze rollen de belangrijkste activiteit in de synagogen was. (Afb.: mozaïek uit Synagoge in Susia.)

In het land Israël echter lag de situatie anders, aangezien men de Tempel en de rituelen daar bij de hand had; daar verspreidden de synagogen zich waarschijnlijk niet eerder dan een jaar of 20 – 30 voor Christus. In Jezus' dagen, en zeker tegen de tijd dat de Evangeliën worden opgeschreven (tweede helft eerste eeuw), staat er zelfs in een tamelijk onbelangrijke plaats als Nazareth in Galilea niet alleen een

synagoge, maar is er ook minimaal de rol van Jesaja aanwezig, wellicht ook nog andere, en Jezus, de zoon van de dorpstimmerman, behoort tot hen die konden lezen. Er is dan *wel* een en ander veranderd!

Tot die veranderingen behoort ook de waardering en erkenning van de auteurs van de rollen als *individu*, en niet alleen als tussenpersoon voor het doorgeven van informatie.

Dat zien we heel duidelijk in het Nieuwe Testament, speciaal in de brieven en in de Openbaring, geschriften die 'ondertekend' zijn, dat wil zeggen, dat ze in het voorwoord de naam van de schrijver aangeven. Zelfs in gevallen als de Evangelieën, Handelingen en de brief aan de Hebreëën, heeft de traditie van de kerk die al heel vroeg verbonden aan figuren van de eerste of tweede generatie van het Christendom. Echter, de manier van werken van de evangelisten, en het feit dat zij hun naam niet in de tekst opnemen, doet ons vermoeden dat Mattheüs, Marcus en Johannes mogelijk ook Joodse schrijvers waren (en dan natuurlijk Joodse schrijvers die ervan overtuigd waren dat Jezus de Messias is).

We vinden in Marcus typisch voorbeelden van het hergroeperen van overgeleverd materiaal, dat af en toe in losse fragmenten van aantekeningen is voorzien. Dat staat dan los van het doorgaande relaas over wonderen, onderwijs, debatten met tegenstander, en een voettocht door het gebied van Galilea, plus de tocht naar Jeruzalem, die zijn hoogtepunt vindt in de lijdensgeschiedenis.

De werkwijze van Mattheüs en Lucas zijn ook de typische arbeid van de schrijvers die een boek kopiëren, in dit geval Marcus, waarbij ze vrij weinig weglaten, maar die wel andere materialen, die hen ter beschikking staan, toevoegen.

Het lijkt of Mattheüs en Lucas in hun 'verbeterde' copie van het evangelie van Marcus, ieder op verschillende wijzen en op andere punten van de geschiedenis, een alternatieve verzameling geschriften hebben ingevoegd, die later niet meer bewaard is.

Johannes ging onafhankelijk te werk. Hij liet zich liever niet beperken tot het kopiëren van Marcus, want die tekst was niet geschikt voor zijn *eigen* project, namelijk het vertellen van het *dienstwerk* en het *lijden* van Jezus Christus. Maar natuurlijk waren er wel veel overeenkomsten tussen zijn werkwijze en die manier van werken die van oudsher eigen was geweest aan de schrijvers...

Lucas toont, in zijn voorwoord op het Evangelie en in dat op de Handelingen der Apostelen, zijn belangstelling voor de methoden die eigen zijn aan geschiedkunde, en dat is een nieuwigheid op het

gebied van de bijbelteksten, ook al was dat toen al tamelijk gewoon onder de Griekse en Latijnse geschiedkundigen.

Sommige schrijvers, die een rol speelden in de vormgeving van de boeken der Kronieken, hadden al aangegeven dat wie meer informatie wilde over bepaalde koningen, die informatie kon vinden in de koninklijke kronieken en in de rollen van de profeten. Maar het betoog van Lucas, dat hij een minutieus onderzoek heeft gedaan, waarbij hij ooggetuigen heeft ondervraagd, en ook schriftelijke bronnen ter vergelijking heeft geraadpleegd, lijkt erg op de typische werkwijze van de wereldlijke geschiedschrijvers, die een zekere graad van onpartijdigheid en objectiviteit pretenderen te hebben ten opzichte van de feiten die ze vertellen. Bovendien geeft Lucas zich moeite om de feiten, die in deze onbelangrijke uithoek van het Keizerrijk plaats vinden, te coördineren met de regeringsperioden van de verschillende Caesars en bevelvoering van de verschillende gouverneurs en functionarissen. Natuurlijk is deze opzet van Lucas om onpartijdig en objectief te zijn uniek in de Bijbel, en uiteindelijk strijdig met het eigenlijke doel van het Evangelie als absoluut overtuigende en vurige proclamatie van een geloofsartikel: 'Jezus is de Christus, de opgestane Zoon van God!'

Maar ook al wint uiteindelijk het verlangen het Goede Nieuws te proclameren het van de behoefte een objectieve en onpartijdige geschiedenis te schrijven, toch laat het feit dat Lucas zich zo heeft gericht op het laatste, ons duidelijk zien hoezeer de zaken veranderd zijn sinds de redactie, de bewerking, van de geschriften van het Oude Testament.

Ook de redactie van de Brief aan de Hebreeën komt uit de omgeving van de Joodse schrijvers. Deze brief is anoniem, en het feit dat deze uitsluitend aan het Nieuwe Testament is toegevoegd, omdat men zich er op beriep dat het door de apostel Paulus zou zijn geschreven, is een aanwijzing te meer voor het feit dat er veel veranderd was. Als in de Oudheid de *anonimiteit* een garantie bood dat het een traditie was 'van oudsher', en daarom juist een garantie van *betrouwbaarheid* en *autoriteit*, nu moest ieder werk worden toegeschreven aan een auteur, ook als dat fictie was, met hetzelfde doel: de betrouwbaarheid en authenticiteit van het geschrift te garanderen.

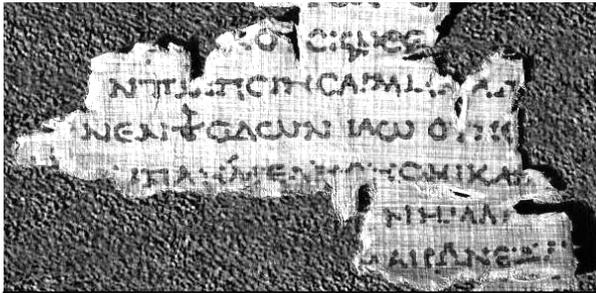
Zodoende werd de oorspronkelijke opzet van de schrijver, die *Hebreeën* in gereedheid bracht, teniet gedaan door de goede

Schrijver in Samaria. tweede helft 20ste

bedoelingen van hen die deze traditionele waarden niet meer begrepen. Zijn bedoeling was om, zoals vroeger, in de anonimiteit op te gaan, opdat de autoriteit van de *tekst* op *zich* zou worden geaccepteerd vanuit de anonimiteit. De nieuwe lichter gelovigen kon alleen aanvaarden dat het boek zeggenschap had, als men aangaf dat het geschreven was door een belangrijke en bekende figuur.

Sommige brieven 'van Paulus', leggen er aan de andere kant de nadruk op, dat er *anderen* met hem samenwerkten in de uitwerking. Maar je komt er nooit achter waarin deze samenwerking bestaat. Andere brieven 'van Paulus' werden zeker eerder bewerkt door mensen uit de *omgeving* van Paulus, mensen die hem zeer na

Grieks bijbelfragment op papyrus

stonden, en die door hem hiertoe geautoriseerd waren. In een enkel geval valt het zeer te betwijfelen of Paulus er zelfs maar aan te pas is gekomen; waarschijnlijk werd zijn naam er later aan verbonden, en voelde men zich daartoe volledig gekwalificeerd, maar dat gebeurde

dan door enkele van zijn volgelingen van de tweede generatie na Paulus' dood.

Epiloog.

De productie van deze indrukwekkende verzameling geschriften die samen onze Bijbel vormen, was destijds een proces dat zo'n lange periode besloeg, dat het samenviel met zeer belangrijke veranderingen in de normen ten aanzien van de toekomstige Schrift.

Daardoor gaat de *oorsprong* van de Bijbel verloren in de anonimiteit. In de hele wereld stelden de schrijvers van de tijd *voor* het Hellenisme er prijs op anoniem te zijn, en ze beriepen zich erop dat het goddelijke openbaringen waren die aan meer of minder mythologische figuren waren gegeven. De figuur van Mozes die de Wet direct van de Heer ontvangt, (terwijl de vormgeving en (een deel van) de inhoud van de geschriften duidelijk uit later tijd stamt), past volkomen in zijn eigen wereld.

Maar wanneer men het Nieuwe Testament schrijft, is men niet alleen gewoon de documenten te 'ondertekenen' – en natuurlijk in het bijzonder de brieven – maar men begint ook waarde te hechten aan historisch onderzoek met een schijn van objectiviteit.

En een paar eeuwen later, wanneer de verzameling bijbelse geschriften wordt vastgelegd als die verzameling die wij nu kennen als de *Heilige Schrift*, dan bestaat hebben we te maken met een begrip

'boek', dat geen grote verandering meer zal kennen totaan de uitvinding van de boekdrukkunst.

De moderne cultuur, die is *voortgebracht* door de boekdrukkunst, hecht veel waarde aan de originaliteit en creativiteit van de auteur als individu, als uniek persoon. Zo ontstaan begrippen als 'plagiat' (dat vermeden moet worden) en 'geestelijk eigendom' (dat verdedigd moet worden). Begrippen die de auteurs van de Bijbel – evenmin als wie dan ook in die tijden – niet in staat waren geweest te begrijpen.

En nu staan we, ten leste, met de verschijning van Internet, waarschijnlijk weer voor een belangrijke *verandering* in de norm.

In de Wikipedia, om maar een voorbeeld te geven, zijn er niet alleen geen concrete 'auteurs', maar ook geen concrete 'schrijvers'; omdat de informatie vloeit en veranderlijk is, en constant en tegelijk door meerdere mensen in verschillende werelddelen wordt bijgewerkt. Als dat de tendens is in de toekomst, kan het gebeuren dat ooit de vraag wie de schrijver van een geschrift is, weer net zo onbelangrijk wordt als toen het schrift voor het eerst verscheen in de wereld die we uiteindelijk hebben leren kennen als die van de Bijbel.

Bron: SEUT Separata 54 en 55.

Edinburgh 2010 en de toekomst van de christelijke kerk:

van Europees christendom naar een veelkleurige wereldkerk.

Drs. Wout van Laar

Tijdens de Opwekkingsconferentie 2010 in Biddinghuizen vond op de zaterdag voor Pinksteren een bijzondere bijeenkomst plaats. De organisatoren hadden de Nederlandse Zendingsraad, de Evangelische Zendingsalliantie, de Raad van Kerken, de Evangelische Alliantie en de organisatie van Migrantenkerken SKIN uitgenodigd samen een interculturele viering voor te bereiden. Sommige rk-lekenorganisaties sloten zich erbij aan. Thema van de viering was 'Veelkleurig getuigen'.

De opzet was om met vele duizenden christenen te vieren en zichtbaar te maken dat het lichaam van Christus in Nederland niet langer wit, maar multicultureel van kleur is. Er waren zo'n 5.000 deelnemers. De Ghanese pinksterdominee Tom Marfo, hoofdspreker op die dag, voerde een hartstochtelijk pleidooi om de verschillen opzij te zetten en zich samen in te zetten in de ene zending van Christus. Marfo is een gedreven mens. Vanuit zijn Afrikaanse kerk zet hij zich in Amsterdam-Zuidoost in voor de bevrijding van buitenlandse vrouwen die slachtoffer zijn van mensenhandel. De nadruk op een persoonlijke geloofskeuze en de strijd tegen moderne slavernij gaan daarbij hand in hand.

Als ik mij de kerk van de toekomst probeer voor te stellen, zie ik kleine en gemengde geloofsgemeenschappen voor mij, verstrooid onder vrijwel alle etnische groepen en culturen, als voorproefje van de nieuwe mensheid in Christus. Biddinghuizen gaf een signaal af: het tijdperk van een blanke dominante kerk in Nederland is voorbij. Volgende generaties zullen erin geoefend worden om multicultureel kerk te zijn. Blanke en gekleurde mensen zullen leren samen op multiculturele wijze te geloven en te getuigen.

Edinburgh 1910

Aanleiding voor de interculturele viering in de polder was de herdenking van de eerste wereldzendingconferentie honderd jaar geleden. In 1910 kwamen meer dan duizend zendingmensen uit Europa en Noord-Amerika in Edinburgh (Schotland) bijeen. Zij sloegen de handen ineen voor de evangelisatie van de niet-westerse wereld. Edinburgh 1910 stond aan de wieg van de zendingsbeweging van de 20ste eeuw en van de oecumenische beweging. Er loopt een lijn naar de oprichting van de Wereldraad van Kerken in Amsterdam (1948).

Maar ook 'evangelicals' met hun Lausanne III Congres van Wereldevangelisatie in Kaapstad in oktober 2010 vinden hun wortels terug in Edinburgh 1910. De eerste wereldzendingconferentie was ondenkbaar zonder de revivals (opwekkingsgolven in diverse landen) in de 19de eeuw.

Edinburgh 1910 bracht overigens maar een klein deel van het christendom van toen samen. De zending was vertegenwoordigd door 1.200 blanke protestanten uit het Westen. Van het Zuidelijk halfrond waren er niet meer dan achttien deelnemers: een aantal Aziaten en een Turk. Latijns-Amerika schitterde door afwezigheid. Er was niet één zwarte Afrikaner onder de gedelegeerden en niemand schijnt dat vreemd te hebben gevonden. De Rooms-katholieke kerk, goed voor bijna de helft van de christenheid van die dagen en de Oosters-orthodoxe kerken waren niet vertegenwoordigd. De in 1906 in de USA begonnen pinksterbeweging bleef buiten beeld.

Terugkijkend op 1910 zien wij nu hoe sterk zending toen was verstrengd met het kolonialisme. Vierhonderd jaar bewoog zending zich binnen het raamwerk van de Europese expansie naar overzee. De zendelingen ontvingen medewerking en dekking van de koloniale machten. Zij kregen land om zendingsposten te bouwen, handelsverdragen boden toegang tot gesloten gebieden. Maar dat is zeker niet het hele verhaal. Niet zelden stonden zendelingen vooraan in de strijd tegen uitbuiting en voor de mensenrechten. Vaak kwamen zij op voor de inheemse bevolking; zij leerden de lokale taal en gewoonten en droegen er aan bij dat oude culturen en talen werden bewaard. Maar over het geheel genomen zag het christendom zich superieur als de 'religie van de westerse beschaving'.

Ook de toenmalige Vereniging Het Evangelie in Spanje werd bepaald door de geest van de tijd. De Vereniging opereerde als een van de genootschappen die de Noord-Europese vorm van Protestantisme met voorbeeldige ijver maar niet zonder paternalisme wilde uitleggen over het rooms-katholieke Zuid-Europa. Eenrichtingsverkeer bepaalde de verhoudingen. Er waren vriendschappen voor het leven met christenen in Spanje, maar achteraf beschouwd was er niet zelden sprake van een bevoogdende houding die weinig ruimte bood voor de ontwikkeling van een eigen Spaans protestantisme.

Niemand voorzag in Edinburgh de immense betekenis van Afrika voor het christendom van de toekomst. Afrikanen zag men als primitief, onderaan de ladder van de ontwikkeling. De zendeling was de pionier van de westerse beschaving die streed voor uitbreiding van het territorium van het christendom. De taal was militant, met woorden als 'onbezette gebieden', 'strijd-toneel' en 'verovering'. De triomf van het christendom leek ophanden. Binnen één generatie dacht men de wereld voor Christus te winnen.

Onthutsend en wrang is dat kort na 1910 miljoenen jongeren gemobiliseerd werden in het gigantische drama van de Eerste Wereldoorlog. In plaats van zich volgens de droom van Edinburgh eensgezind te wijden aan de zending overzee, moesten tien miljoen jonge mannen elkaar afslachten in de loopgraven van het christelijke Europa.

Onherkenbaar veranderd

Het echec van de westerse beschaving door de 'Grote Oorlog' bracht het Europese christendom een slag toe die het nooit te boven is gekomen. Niet langer viel het christendom vanzelfsprekend samen met de westerse cultuur. De crisis van Europa en zijn kerken (Auschwitz, dekolonisering, secularisatie) betekende echter niet het einde van de zending. Het is fascinerend te zien hoe het christelijk geloof de laatste honderd jaar 'de wereld heeft veroverd'. Westerse zendelingen en missionarissen bedachten strategieën om de heidenen aan overzeese stranden te bekeren naar hun model.

Maar de Geest trok een spoor waarmee niemand had gerekend. Vandaag maken wij deel uit van een wereldkerk waarin Afrikanen hun eigen fiere omgang met Jezus vinden en Latijns-Amerikanen God prijzen met mandoline en panfluit.

Wat de Edinburgh-deelnemers hoopten en waarvoor zij baden, gebeurde, maar op een manier die niemand had kunnen voorzien. Er is vrijwel geen land ter wereld, of er is wel ergens een christelijke gemeenschap te vinden. In 1910 werd Christus vooral met Europa en Noord-Amerika geassocieerd. Een eeuw later is Hij de Christus van de hele wereld geworden. Het gezicht van het christendom is onherken-

baar veranderd. Maar dat gebeurde niet altijd door de kanalen en beddingen die vanuit Edinburgh zijn gegraven.

'Het meest effectieve instrument van de gedaanteverandering zouden niet de westerse zendingsorganisaties of instituties van welke soort ook zijn, maar veeleer een vreemdsoortig en soms onorthodox mengsel van inheemse voorgangers, profeten, catechisten en evangelisten, mannen en vrouwen die weinig of geen toegang hadden tot de zendingshoofdkwartieren en de rijkdom van dollars en pounds die de zendingsmachinerie draaiende hielden; in plaats daarvan hadden zij eenvoudig hun vertrouwen gezet op de transformerende kracht van de Heilige Geest' (de kerkhistoricus Brian Stanley).

Terwijl in de vroegere thuislanden van de zending veel kerken moesten sluiten, zijn in de oude zendingengebieden veel kerken explosief gegroeid. Het spontane getuigenis van lokale evangelisten en leken droeg vaak meer vrucht dan de inspanningen van de buitenlandse zending en zijn instituten. In landen als China en Indonesië bloeide het geloof op zodra de laatste zendeling het land was uitgezet. Juist onder zware vervolging breidde de kerk zich op wonderlijke wijze uit. Kenmerkend voor de verbreiding van het Evangelie in de afgelopen eeuw is dat die niet planmatig was. Via ongecontroleerde migratiebewegingen over heel de wereld dragen mannen, vrouwen en kinderen het goede nieuws van Jezus mee, overal waar de Geest hen brengt. De 20ste eeuw heeft laten zien dat het Evangelie juist onder de armen aan de onderkant van samenlevingen zijn kracht bewijst. In situaties van menselijke gebrokenheid en zwakheid, te midden van onrecht en armoede ontstaan nieuwe vormen van zending. Die laten een verband zien tussen zending en onmacht, tussen getuigenis en kwetsbaarheid.

Omgekeerde zending

Vijfhonderd jaar ging de Europese zendingsbeweging richting Zuiden. De *Conquista* (verovering) van Latijns-Amerika door de koningen van Spanje en Portugal in het voetspoor van Columbus liet een verstrengeling zien van kolonialisme en missie, waarbij de evangelieverkondiging plaatsvond in het raamwerk van imperialisme en macht. Het raamwerk van de zending is nu compleet veranderd. Traditioneel ging de beweging van Noord naar Zuid, van rijk naar arm, van de centra van de macht naar de periferie, van boven naar beneden. De 'zending' vertegenwoordigde de rijke wereld en bracht doorgaans geld en projecten mee.

In onze dagen zijn wij vooral getuigen van het omgekeerde: de hoofdstroom van de missionaire beweging gaat van Zuid naar Noord,

van de arme naar de rijke wereld, vanuit de marges naar de centra van de macht, van onderaf naar boven. Eind 2006 had ik het voorrecht om in Spanje deel te nemen aan een zeer opmerkelijk Latijns-Amerikaans zendingscongres van het netwerk COMIBAM. De koningen van Spanje zouden zich in hun graven in de kathedraal van Granada hebben omgedraaid als ze hadden geweten, dat deze conferentie zou plaatsvinden op steenworp afstand van de plek van waaruit zij destijds Columbus uitzonden. Tweeduizend vertegenwoordigers van kerken en autochtone missionaire organisaties waren voor de gelegenheid vanuit alle hoeken van Latijns-Amerika overgevlogen naar Europa. Met overtuiging gaven zij te kennen: 'Ooit verklaarde men Latijns-Amerika tot een zendingsveld. Nu verklaren wij ons tot een kerk die zich krachtig mobiliseert tot deelname aan de wereldzending.'

Het zwaartepunt van het christendom verschoof naar het Zuidelijk halfrond. Bijna tweederde van alle christenen leeft nu in Afrika, Latijns-Amerika en Azië. Het Afrikaanse christendom is geen exotisch fenomeen in een donker deel van de wereld. Het geeft de wereldkerk een nieuw gezicht. Afrikaanse zendelingen komen deze kant op 'om het Evangelie terug te brengen naar de spirituele Sahara van Europa'. Het christendom is niet langer een Europese godsdienst. De doorsnee christen is een zwarte pinksterteenager uit de slums van Sao Paulo, een jonge boerin van het platteland van China, of een illegale Ghaneese immigrant in Amsterdam.

Honderd jaar geleden was Nederland even christelijk als blank. Het grote verschil met toen is dat de christenheid van Nederland niet langer wit, maar ongekend veelkleurig is. Ons land telt 800.000 migrantenchristenen. Op een doorsnee zondag kom je in Amsterdam meer migrantenchristenen tegen op weg naar een van hun samenkomsten, dan witte Nederlanders op weg naar hun kerkgebouwen. God wordt er aangeroepen in meer dan 85 vreemde talen.

In Spanje hebben zich vergelijkbare veranderingen voorgedaan. Dit land ontvangt momenteel het grootste aantal immigranten van Europa. Maar liefst 38,6% van de totale immigratie richting de Europese Unie in 2005 vestigde zich in Spanje. Het merendeel van de immigranten is afkomstig uit Zuid-Amerika. Evenals in Nederland doen de kerken pogingen om zich te verstaan met de talloze migrantenkerken en -groepen die overal in steden als Madrid, Barcelona en Malaga te vinden zijn. Hoewel vooroordelen over en weer de samenwerking belemmeren, zijn er steeds meer voorbeelden te noemen van groeiende samenwerking, ook in relatie tot de maatschappelijke en geestelijke noden in de grote steden.

Leden van één lichaam

In 1910 legden christenen hun verschillen opzij en vonden elkaar in een diep verlangen naar meer eenheid in zending. Er leefde een sterk gevoel van urgentie: nú was het moment om zich samen door de Geest van Christus te laten meetrekken in nieuwe wegen.

Honderd jaar na Edinburgh vinden christenen uit allerlei tradities en achtergronden elkaar opnieuw. Je merkt het om je heen. In ons land en daarbuiten. Het verlangen groeit om samen te staan in de ene zending van God. Samen zoeken wij te onderscheiden wat in de huidige crisis juist nu gezegd en gedaan moet worden. Het zou kunnen zijn dat de ontmoeting met de kerken van het Zuiden de vermoeide kerken van het Noorden injecteert met nieuwe visie en hoop.

Tijdens de 70ste synodevergadering van Zaragoza in 2003 hield de Spaanse Evangelische Kerk zich uitvoerig bezig met het thema migratie. Als vertegenwoordigers van de Stichting Het Evangelie in Spanje en het synodebestuur stemden wij erin overeen dat het thema migratie zowel voor de kerken in Spanje als die in Nederland van ingrijpende betekenis is. Christelijke migrantengemeenschappen vormen in hun vitale aanwezigheid een uitdaging voor de gevestigde kerken. Wij zouden tussen beide landen ervaringen kunnen uitwisselen van onze pogingen om tot verantwoorde omgangsvormen en missionaire samenwerking te komen met de migrantenkerken als medeleden van het lichaam van Christus. Kerkgemeenschappen in Spanje en Nederland mogen elkaar op basis van gelijkwaardigheid ondersteunen in het getuigenis van het Evangelie in het nieuwe Europa. Samen mogen zij zich verzetten tegen de afsluiting van het 'Fort Europa' voor bootvluchtelingen en asielzoekers die om hun naakte lijf te redden hun toevlucht nemen tot ons rijke werelddeel.

Het is niet gewaagd te voorspellen dat het toekomstige christendom in Nederland en Spanje, evenals in de meeste andere landen van Europa een multicultureel gezicht zal hebben. Later terugkijkend naar 2010 zullen we het ons nauwelijks meer kunnen voorstellen dat de kerken toen georganiseerd waren volgens mono-culturele patronen terwijl op scholen, sportverenigingen en bedrijven de integratie al een eind gevorderd was. Je moet er toch niet aan denken dat de gevestigde kerken in hun huidige houding zullen volhouden en van migrantenchristenen zullen blijven eisen dat zij zich eerst theologisch zullen 'upgraden' voordat zij bereid zijn hen echt serieus te nemen? Of nog erger, dat blanke christenen van de gegoede middenklasse de politiek zullen volgen die de vreemdeling stigmatiseert en uitsluit. In het lichaam van Christus zijn etnische tegenstellingen overbrugd in Hem die het Hoofd is. Ook hier doorbreekt de Geest de grenzen die door mensen zijn gemaakt.

Wat zie ik dan concreet voor mij als ik denk aan de toekomst? Ik zie christenen van allerlei kleur en klasse samenkomen in kleinere, verspreide groepjes. Minderheden in de diaspora, in vrijwel alle landen ter wereld. Zij zullen hun samenkomsten vieren naar het model van de vroege kerk. In de huizen bij de mensen thuis; en niet in dure kerkgebouwen. Met de levendige huisstijl van de (vaak charismatische) kerken van het Zuiden; en met een actieve betrokkenheid van alle leden. In een verharde samenleving waarin mensen en groepen elkaar discrimineren en afschrijven, mogen christenen het verschil maken. Naar buiten toe zullen zij opvallen door hun zorg voor de vreemdeling, de gemarginaliseerden en de losers. Want God maakt geen onderscheid. Hij is in gelijke mate ruimhartig voor rijken en armen, blank en zwart, sterken en zwakken.

Wat ook komen mag, er zullen overal over Europa verspreid mensen en geloofsgemeenschappen overblijven die zich in hun rijke verscheidenheid verbonden weten als leden van één lichaam. Een met alle mensenkinderen, waar ook ter wereld, die Jezus Christus belijden als Heer. Die ene Naam onder de hemel gegeven tot behoud onderscheidt hen van anderen en bindt hen samen.

Kennismaken met Eva Domínguez Sosa

Interview met Eva Domínguez Sosa, op 27-2-2010 bevestigd door de Spaanse Evangelische Kerk

V.l.n.r. ds José Manuel Mochón, ds Eva Domínguez, ds Daniel Manzanos en Manfred Benzing, directeur van Los Rubios.

Auteur: *Leopoldo Cervantes Ortiz*
Woensdag 17-3-2010

Hij schrijft: zaterdag 27 februari 2010 deed Eva Domínguez Sosa haar intrede als predikant in Granáda, een hele gebeurtenis voor de presbyteriaanse kerk in Mexico, aangezien zij is afgestudeerd aan het Presbyteriaans Theologisch Seminarie in de hoofdstad daar. Vanuit Jeruzalem, waar ze dezer dagen op bezoek is, stemde zij ermee in om deze vragen te beantwoorden.

Eva, we weten dat je uit een regio in Mexico komt (Tabasco, in het zuidwesten) waar het Protestantisme (en in het bijzonder de Presbyterianen) sterk is vertegenwoordigd. Wat denk je dat jouw bevestiging in het predikambt betekent voor de kerk in het zuidwesten van Mexico, vooral gezien het feit dat dit in het buitenland gebeurt?

Ik denk dat sommigen die mijn loopbaan kennen me feliciteren – dat hebben ze mij laten weten – want ze beschouwen het als een succes, maar dit succes wordt eerder gereduceerd tot op een persoonlijk niveau dan dat het een structurele verandering betekent. Ze zeggen dat ik een uitzonderingsgeval ben, maar onze Grondwet zegt iets anders: in elk geval ben ik een liberale theologe (en niet een Presbyteriaanse). Hopelijk vergis ik me en zegt het toch iets meer. In de basisgroepen hebben veel vrouwen – voornamelijk vrouwen – me ook al jaren aangespoord om door te gaan.

Nu geloof ik dat het, met al zijn voors en tegens, een zegen van God is geweest dat ik uit deze achtergrond kom, want het geeft me de geestkracht voor het pastorale werk: want afgezien van zaken als fundamentalisme, piëtisme, enz. is er een poging en een ongedwongen verlangen tot een manier van leven die ten volle evangelisch is, waarbij de basis van het delen van het Woord gelegen is in de interpersoonlijke relaties, of het nu gaat om groepen jongeren, vrouwen, of echtparen, enz. Net zoals het gevoel voor de inzet voor en de overdracht van het Evangelie.

Vandaag de dag zou ik ook graag willen weten hoe de leiders van Tabasco hierover denken, want de kerk in het algemeen zal geloof ik geen groot probleem krijgen met de erkenning en acceptatie van de door God geroepen.

En geloof je, wat betreft de vrouwen die aan het INPM theologie studeren of zullen gaan studeren, nog steeds zonder het recht te hebben ooit bevestigd te worden, dat jouw voorbeeld ze zal stimuleren om niet het geloof te verliezen in toekomstige veranderingen op dat gebied?

Ik veronderstel van wel; veel jonge Mexicaanse vrouwen hebben me hun interesse laten blijken om theologie te studeren met het doel te dienen in het pastoraat, maar ze hebben me gezegd: als er geen erkenning en benoeming komt dan moet ik er nog eens over nadenken, óf ik ga een andere baan zoeken.

Hoewel de roeping – waarop het onmogelijk is anders dan bevestigend te antwoorden – en de hoop, van hoger orde dan de kerkelijke structuren, van God komen, weten we dat Hij zal handelen; zoals we al zien bij de recente overeenkomsten van de Synode van de Calvinisten en de Staat Mexico in dat opzicht. *(We konden helaas niet achterhalen wat de inhoud is van die verdragen GVvH)*

Over je roeping tot pastorale dienst: welke invloeden kun je je herinneren die je in die richting hebben gebracht?

In eerste instantie was het mijn vader, (al zo'n 30 jaar ouderling van de kerk) dankzij zijn liefde voor en beleving van het Evangelie. De kerk waar ik kwam in mijn kindertijd en tot mijn pubertijd, nu dat was mijn tweede familie. De "meditaties" van vijf minuten die ik deed in de tienergroep, het les geven aan kinderen tot twaalfjaar, een tante hebben die zendelinge was. En de liefde voor God en de overgave die ik persoonlijk van kinds af aan voelde.

Ik besloot Hem te dienen en ik durfde het aan het te doen (zelfs al op 12 jarige leeftijd), me ervan bewust dat het een beslissing voor het leven was en een serieuze verbintenis, en tevens een privilege; zonder te weten dat ik, doordat ik een vrouw was, weerstand zou ondervinden en achterdocht van de kant van de mannen en van veel vrouwen in de Kerk.

Wat betreft jouw theologische opleiding, welke stadia in je geestelijke ontwikkeling zou jij aanwijzen als die waarin je daar het meest open voor stond?

Vanaf mijn tijd als studente aan de Centrale Bijbelse School voor Zendingen, werd ik me bewust van het leven in onrechtvaardige situaties vanwege het vrouw-zijn en het zendelinge zijn; dat wil zeggen van dezelfde realiteit van de kerkelijke dienst, als toen ik full-time lerares was aan de Bijbelschool "Dorcas" van Tabasco, en zag dat ik zelfs geen recht had op een volwaardig salaris, etc. Dit laatste begreep ik niet: waarom de Kerk of de leiders je onder druk zetten of je onrecht aandoen, terwijl God wel zegt dat we zullen lijden, maar dat dit lijden zal komen van hen die God niet vrezen, en niet van hen waarvan verondersteld wordt dat ze met jou vóór het Evangelie zijn, voor het Rijk van God. Of is het misschien zo dat we onder een overkoepelende Kerk dienen, die gecorrumpeerd is en verrukt is door haar ambitie in alle opzichten macht te verkrijgen, zonder dat haar de zaak van Christus echt ter harte gaat?

Mijn ogen gingen ook open door de teksten van Latijns Amerikaanse theologen te lezen en me te identificeren met de onrechtvaardige en gewelddadige situaties op alle gebieden voor de armen en de verdrukten van ons Latijns Amerika; conferenties bij te wonen aan het Presbyteriaanse Theologisch Seminarie (STPM), aan de Theologische Vereniging, door bijvoorbeeld mee te doen aan een bijeenkomst van de Latijns Amerikaanse Associatie van Instituten voor de Theologische Educatie (ALIET); door mijn studie aan het seminarie en door de kennismaking met Irene Foulkes en strijdbare katholieke vrouwen wier werk ik volledig erken... En door het getuigenis en het leven van enkele verlichte docenten van het seminarie, die strijden voor gelijk-

waardigheid van de geslachten. Ook door deelname aan het werk van de Latijns Amerikaanse Raad van Kerken (afdeling Mexico).

Welke vrouwelijke denkers of theologen hebben jou begeleid tijdens al deze jaren?

Om er een paar te noemen, misschien hebben de dichters de meeste invloed gehad: Zuster *Juana Inés de la Cruz* en de Chileense *Gabriela Mistral* vanwege hun leven en oeuvre. De filosofe *Simone de Beauvoir* en haar boek "La deuxième sexe" en *Marcela Lagarde*. De theologen en bijbelgeleerden *Elsa Temez*, *Irene Foulkes*, *Elisabeth Schüssler Fiorenza*, *Letty Russell*. De zangeres *Mercedes Sosa*. Die mij het meest na stonden: *Laura Taylor* en *Regina Musselman*. Ik sympathiseer niet met het feministische radicalisme, maar zoals *Rigoberta Menchú* een keer zei, "ik strijd zij aan zij met de mannen", wij willen ze niet voorbijstreven. Ik voeg er aan toe, zoals anderen het al hebben gezegd: ik wil herstellen wat door de eeuwen of de millennia bij de mensheid verloren is gegaan, de rijkdom van de andere helft, de vrouwen. Dus hoe anders de wereld- inclusief de Kerk - zich ontwikkelt door participatie van vrouwen.

Wat ik aan de andere kant merk is dat wij bewuste vrouwen – ik reken mijzelf daar ook toe – die in het proces zitten van bewustmaking van geestelijk rijkere ontplooiing van het leven, we in het zelfde schuitje zitten, uit welk land of sociale, economische en culturele context we komen; tegenwoordig is mijn ervaring vanuit deze kant van de wereld, dat wij vrouwen stand hebben gehouden door de eeuwen en dat we door zullen gaan met weerstand bieden; en God zij lof voor die vrouwen die zich hebben laten horen vanaf de verschillende podia die ze hebben bereikt, en niet zonder moeite, zoals Zuster *Juana Inés*, *Simone de Beauvoir* of zoals *Ofelia Ortega* (uit Cuba) etc. Maar tegelijkertijd helpen wij elkaar tijdens het proces van opstaan en overeind blijven, en maken wij het mogelijk dat de nieuwe generaties zo veel mogelijk niet meer worden geboren als onderdrukte of in nadelige situaties, aangezien de politiek en de andere structuren ook onze wereld scheppen.

Twee dagen geleden heb ik de leefwereld van de *Palestijnse* vrouwen leren kennen – niet de Israëliëse – zowel *Christelijke* als *Moslims*, vooral in Bethlehem, en die verschilt niet zoveel van onze Latijns Amerikaanse realiteit, alleen binnen een context van oorlog wordt die realiteit nog gewelddadiger en is de situatie nog uitzichtlozer wat betreft een rechtvaardigere toekomst. De manier waarop *Noemí Pagán* (uit Puerto Rico) zich op deze plek, niet alleen met de christelijke vrouwen families, maar ook met de moslima's bemoeit, stimuleert me

en vult me met hoop en dwingt me tegelijkertijd het al voorafgaande te bevestigen. God, en Zijn Geest, is in de hele wereld aan het werk mét Zijn Kerk, en ondanks haar, ten gunste van de hele Mensheid... ook al maakt het negatieve, dat van het ware en volle leven vreemdt en het beschadigt, naar het schijnt met succes voortgang.

Heb je je voorgesteld wanneer en hoe dit moment (van je bevestiging) zou aanbreken?

Ik heb me van het wanneer of hoe geen voorstelling gemaakt, hoewel ik God dikwijls om rechtvaardigheid vroeg in dit opzicht. Ik droomde ervan, zeker, het was een utopie voor mij, als predikant bevestigd te zijn, dus op een of andere manier voorvoelde ik dat het zou gebeuren, maar ik dacht niet dat het in Spanje zou zijn. Ik had de hoop het ooit in mijn land te zullen worden, aangezien een Amerikaanse predikant me al meer dan 15 jaar geleden voorstelde naar zijn land te gaan om te werken en dan zou ik een bevestigde predikant zijn, maar ik zei hem dat ik niet wilde, dat ik het wilde bereiken in de Mexicaanse presbyteriaanse kerk. Ik hoopte dat in het bijzonder toen wij samen met de predikanten Rubén Montelongo, Victor Hernández en Israel (mijn echtgenoot) minstens een jaar lang studentendebatten, ronde tafel conferenties, preekdiensten etc. hielden in de Classis van de Stad Mexico. Evenzeer toen het Congres zich organiseerde in de STPM (1996) enzovoort. Maar het gebeurde niet zo. Goed, hier bleek het nodig mij te bevestigen, omdat er op het niveau van de classis gebrek is aan predikanten, en ik heb de opleiding en de ervaring. Ik ben er blij mee, maar ik geloof dat de droom blijft bestaan dat dit een stap mag zijn in de richting van onze Presbyteriaanse Mexicaanse kerk, maar zo zal het een getuigenis "naar elders" zijn, tot glorie van God.

Wat betekent voor jou dat je hebt moeten toetreden tot de Spaanse Evangelische Kerk, die met jou er bij drie dominees zal hebben van Mexicaanse oorsprong?

Het betekent de bevestiging van de kant van God van een roeping die naar Hij mij heeft doen uitgaan en als dat in de Spaanse Evangelische Kerk is, is dat in eerste instantie gekomen doordat (mijn man) Israel beroepen werd door een Spaanse gemeente, en doordat mij werd gevraagd om (mijn) steun aan dit werk (hetzelfde dat ik de laatste 13 jaar al heb gedaan) en ook om steun te geven op het niveau van de Classis in andere functies en in een andere gemeente.

In elk geval bestaan er in Spanje wél betere omstandigheden om de gelijkheid van man en vrouw te beleven, niet alleen op het gebied van de kerk – zij het alleen de protestantse en evangelische, niet de katholieke – maar ook op het terrein van sociale vraagstukken, arbeid

en gezin, etc. Ik beschouw mijn komst niet als een toeval, maar als iets dat de kracht van de Geest heeft besloten en die de stukjes van de puzzel heeft geordend op zo'n manier, dat ik nu de rechtvaardigheid van Gods Rijk doorleef en ondervind.

Persoonlijk denk ik dat de protestantse vleugel in Spanje en Europa op dit moment ons werk als Latijns Amerikanen nodig heeft om enthousiasme te brengen, en charisma en geloofsbelevingen voor deze wereld, die steeds meer seculariseert en meer en meer gedesillusioneerd is door de Kerk als *instituut* en daardoor ongevoelig is geraakt wat God betreft, maar daarom nog niet minder behoefte heeft aan Zijn genade.

Denk je dat meer van je collega's zouden emigreren met het doel om bevestigd te worden?

Misschien wel, en niet alleen vanwege mij, maar ook door de ervaring van Rosi, haar hebben ze ook de gelegenheid en erkenning in een ander land geboden, niet in het onze. Ook al lijkt het mij door de geloofsbelijdenis die twee Classes in Mexico recentelijk hebben opgesteld zoals we weten, dat het niet meer nodig zal zijn. Wij hopen dat er gauw een gemeente zal zijn, niet alleen voor Amparo Lerín, op dit moment een voorloopster, maar voor vele vrouwen die het zwijgen is opgelegd en voor hen die, naar mijn mening, nog zullen komen op de al gebaande weg. Niet dat die daardoor makkelijker is, want het moeilijke is niet het *bereiken* van, maar het zich staande houden in de dienst.

Wat vind je van het feit dat sinds een paar jaar het debat over de bevestiging bij de Nationale Presbyteriaanse Kerk van Mexico officieel en voor onbepaalde tijd is uitgesteld? Zou het kunnen zijn dat de traditionele standpunten worden gedomineerd door de vrees dat de vrouwen zich 'meester maken' van de kerk?

Een achteruitgang in het leven vanuit de gerechtigheid van het Koninkrijk en beschamende zaak voor mij, dat ik vanuit een ander land publiekelijk moet uitdragen dat in Mexico de Presbyteriaanse Kerk geen vrouwen bevestigt, zelfs niet voor plaatselijke ambten, die worden gezien als een machtspositie. Alsof we in het Rijk van God ook hiërarchische structuren en niveaus zouden hebben! Maar om de gemeentes beter te laten functioneren worden de ambten net als in de democratie gezien in stijgende lijnen van laag naar hoog: op het lagere niveau de diakenen, het tweede niveau de ouderlingen en op het derde de predikanten. Dit terzijde, maar sommige predikanten geloven dat ze halfgoden zijn en dat ze, vanuit het kerkelijke en zelfs het gemeentelijke, kunnen doen en laten wat het meest met hun interes-

ses overeenkomt, vanuit hun visie die meer doordrenkt is met een cultuur van vrouwenhaat dan met de waarden en het Evangelie die Jezus van Nazareth ons heeft gebracht en onderwezen met woord en daad. Het is met Zijn daden dat ik mij, bijvoorbeeld, gesterkt heb gevoeld in al die jaren.

Hier (in Jeruzalem PV) wordt gezegd: "Als mijn vrouw me thuis al commandeert, waarom zal ik dan toestaan dat ze dan ook in de Kerk de baas is?" Het kan zijn dat er een angst bestaat voor een inbreuk op zijn terrein en inderdaad is die er; want de kerkelijke ruimte heeft (op leiderschapsniveau) eeuwenlang alleen aan de mannen toebehoord; maar zo is het niet. Het lijkt me dat de mannen moeten gaan begrijpen dat de democratie die wij verkondigen als Protestantse kerk geconcretiseerd moet worden in de dagelijkse praktijk, niet alleen door erover te lezen of te onderwijzen vanuit de geschriften van de Reformatie. Ons kerkelijk systeem is niet piramidaal – daardoor ontstond de Kerkhervorming -. De zogenaamde "plaatsen waar de macht is", Jezus zei het al, zijn er niet om onszelf tot baas te verheffen, maar een grote kans om te dienen. Hij herinnerde ons eraan dat hij niet was gekomen om gediend te worden maar om te dienen en om zijn leven voor ons te geven.

Blijf je, na je bevestiging in Granada, samenwerken met je echtgenoot Israel in dezelfde kerk of bestaan er mogelijkheden om een andere gemeente te leiden?

Ja, ik blijf voorlopig samenwerken in dezelfde kerk als hij in Almunécar, want op dit moment ben ik verantwoordelijk voor verschillende zaken zoals de christelijke opvoeding (kinderen, roeping tot het geloof, jongeren-adolescenten) in Granada en Almunécar, en verder af en toe met preken. Hoewel ik niet de mogelijkheid uitsluit om de pastorale taak in een andere kerk uit te oefenen – en de classis ook niet, aangezien ik inderdaad sporadisch samenwerk met een andere kerk in Cádiz (San Fernando), op 4 ½ uur van Granada.

Wat denken met name je kinderen, Milca en Isaí, over het gebeurde, de intrede, van afgelopen zaterdag? Heb je daarover gesproken met ze?

Isaí en Milca zijn in hun nopjes en ik geloof dat ze het zien als een voor de hand liggende stap, want ze hebben ervaringen met mij opgedaan door kinderen te zijn van een vrouw die zonder te zijn erkend toch pastorale taken heeft weten te realiseren, en ik had ze zelfs al verteld dat ze me hier zouden bevestigen omdat in onze Mexicaanse

kerk vrouwen niet worden erkend als het gaat om pastorale roeping, een kwestie die ze verbijsterde. Isaí, van acht jaar, en zelfs eerder al, vroeg me: "Mama, jij hebt toch gestudeerd voor dominee, waarom heb jij dan geen kerk zoals mijn papa en waarom betalen ze je niet? Studeer je daarom voor een ander beroep aan de universiteit?" Milca wordt op voet van gelijkheid opgevoed wat opleiding betreft, die Israel en ik beiden geven, en in dat opzicht zijn wij blij dat we enige of behoorlijke afstand hebben tot de culturele patronen die opgelegd kunnen worden, zelfs door de (schoon)familie, aangezien daar ook nog altijd machismo bestaat in alle sociale lagen en structuren; in die zin verheugt het ons dat ze op deze manier opgroeien.

Ten slotte: jij bent de tweede vrouw die afgestudeerd is aan het STPM en bevestigd is buiten Mexico. (De eerste was Rosa Blanca González in de VS). Welke boodschap zou jij sturen aan je zusters en presbyteriaanse collega's van andere kerken?

Een weg van geloof afleggen, waar je op doorreis bent en waar je naar toe neigt vanaf de periferie wanneer het niet makkelijk is, maar aan de andere kant, het feit dat ik echtgenote ben van een dominee heeft me gevormd en heeft me - in de laatste 15 jaar - voor het dilemma geplaatst om te dienen of niet (door noodzaak of door roeping), maar ik kon niet weigeren vanwege het plezier in de dienst, en vanwege de behoefte die er altijd van alle kanten bestaat aan pastorale diensten, daarom heb ik altijd nauw zij aan zij met Israel gewerkt (twee voor de prijs van een, zonder officiële erkenning, of beloning).

Ik zou ze ook zeggen dat de roeping voor het pastorale werk je een gevoel geeft voor strijdbaarheid en dienstbaarheid ondanks alle nadelen. God is, ondanks alles, degene die ons ook steunt, aangezien Hij ons heeft geroepen; Hij verlaat ons niet en zegt ons altijd dat Hij er is, Hij geeft ons met Zijn genade alles wat nodig is en Hij steekt ons een hart onder de riem. Hij brengt concrete broeders en zusters op onze weg, die dichtbij staan, die ons steunen of voeden, of zelfs personen die wat tijd betreft nog op afstand staan, zoals het Woord of de boeken ons helder laten zien, en die ons doen voortgaan in de zekerheid de wil van God te volbrengen.

Veel groeten en zusterlijke omhelzingen aan allen die voor deze gelegenheid verenigd zijn in de Geest van God voor het verheffen van de stem ten gunste van het samenleven in rechtvaardigheid en gelijke behandeling van geslacht, zoals Jezus verkondigde en toonde in Zijn voorbeeld en Zijn handelen.

De toekomst kan beter worden en zal beter zijn in God, in de eenheid en in de waarachtige strijd van Zijn volk, want God hoort ons altijd en

verlost ons van datgene dat wij hier en nu loslaten als wij Zijn Rijk handen en voeten geven.

Bron: www.lupaprotestante.com

Financiën.

Met dank aan hen die aan ons een bijdrage overmaakten konden wij dit jaar € 5.500 naar Spanje zenden als bijdrage in de salarissen van de predikanten van de I.E.E.

Ook werd de opbrengst van de Diasporacollecte 2009, groot € 1.293, overgemaakt, die bestemd was voor de echtparen die aan het SEUT gingen studeren.

Door ons bestuur is, gelet op de nijpende problematiek van de pensi-
oenen, besloten om voor dat doel € 2.500 over te maken naar Spanje. Tezamen met enkele voor dit doel ontvangen giften is inmiddels € 2.700 overgemaakt.

De economische situatie is aanzienlijk slechter dan in Nederland. De werkloosheid is ongeveer vijf maal zo groot. De onroerend goed problematiek leidt er ook toe dat de Spaanse kerken onroerende zaken die zij bezitten niet goed op andere wijze kunnen gebruiken of te gelde kunnen maken. Ondanks dit alles is de offerbereidheid van onze Spaanse broeders en zusters enkele malen groter dan die van het gemiddelde Nederlandse kerklid.

Laat U hen niet in de steek? Wilt U het door Uw bijdragen mogelijk blijven maken dat we onze broeders en zusters in Spanje steunen?

Uw bijdrage zien wij graag tegemoet op onze bankrekening 45.67.74.068 ten name van Stichting Het Evangelie in Spanje te Zeist of op girorekening 3315.800 ten name van Penningm. Evangelie in Spanje te Zeist.

*G.B. van Delft.
Penningmeester.*

Diasporaproject 2011

De Protestantse Gemeente in Málaga bestaat sinds de eerste helft van de 19e eeuw. Een groot deel van haar bestaan leefde zij in het geheim. In 1885 heeft dominee Manuel Carrasco er een aantal gratis scholen voor kinderen opgezet. In 1923 kochten men met steun van de Nederlandse Hervormde Kerk een gebouw in de Calle Ollerías, waar scholen en een kapel werden gevestigd. Tijdens de Spaanse burgeroorlog werden deze ruimten gesloten en moest de Protestantse gemeente van Málaga weer onderduiken. Tijdens deze periode werden er in de Calle Ollerías behoeftige gezinnen opgevangen, die er hun in-trek in namen tegen een zeer lage huur. De oude schoollokalen worden sindsdien gebruikt voor activiteiten van de kerk en verenigingen met een maatschappelijk nut zoals Anonieme Alcoholisten, Vereniging voor hulp aan Immigranten, Buurtverenigingen e.d. In 1993 is een deel van het gebouw overgedragen aan de niet-gouvernementele organisatie CEAR, die er een opvangcentrum voor vluchtelingen realiseert. De huidige dominee is de drijvende kracht hierachter.

De opgebrachte huren dekken geenszins de kosten van onderhoud van het gebouw.

Monumentenzorg in Málaga heeft in 2008 de gemeente een aantal dringende reparaties opgelegd, die zij heeft begroot op € 272.602,80. Men is inmiddels begonnen aan de meest urgente verbouwingen en heeft een plan opgesteld om daarna, naast het onderhouden van een vluchtelingen-centrum, een gedeelte van het pand te

verbouwen tot 6 appartementen, om met de huuropbrengsten daarvan de hypotheek af te kunnen lossen.

Om dit plan uit te kunnen voeren is er financiële steun nodig, *Uw* steun.

Wij maken iedere euro van *Uw* gift zonder enige korting naar Spanje over, om daar, dankzij *U*, een steentje te

kunnen bijdragen.

Uw aandeel in het lenigen van deze nood zien wij graag tegemoet op bankrekening nummer 45.65.52.316 t. n. v. Stichting Het Evangelie in Spanje te Zeist inzake Diasporacollecte 2011.

Toezening Berichtenblad.

Wij willen u er op wijzen dat er ook een mogelijkheid bestaat om het berichtenblad in digitale versie te ontvangen. Mocht u hier de voorkeur aan geven dan kunnen wij u een e-mail sturen met daarin een link naar het digitale berichtenblad. Wij verzoeken u vriendelijk in dat geval een berichtje met uw emailadres te sturen naar info@evangelie-in-spanje.nl

Stoelendans

Ds. *Nathalie Reverdin*, over wie we schreven in ons Berichtenblad nr. 74, heeft een sabbatsjaar genomen. De conservatieve elementen in de gemeente Rubí namen dermate de overhand, dat zij, die deze gemeente jarenlang onofficieel en ook twee jaar lang officieel heeft gediend, zich er minder thuis voelde. Ze wilde ook graag weer eens echt met theologie bezig zijn, en heeft

bovendien veel meer pijlen op haar boog: ze geeft conversatielessen Frans, geeft als vrijwilligster les in het Catalaans, heeft nog altijd het klassieke radioprogramma "Tempo di Fuga" dat U via internet beluisteren kunt, en ze speelt zelf ook fluit. Daarnaast heeft ze zorgen om de gezondheid van haar echtgenoot, bij wie op 9 december, zo God wil, opnieuw een tumor wordt verwijderd. We mogen hopen en bidden dat alles weer in rechte banen wordt geleid.

Installatie ds. *Abraham Garcia* in Cartagena.

Vlnr de predikanten José Manuel Mochón, Abraham García, David Manzanar, Gersón Amat, Ignacio Simal, en Israel Flores.

Op 4 september 2010 werd met blijdschap de installatie van ds. Abraham García als nieuwe predikant van Cartagena gevierd. Het was een dankdienst, waaraan alle predikanten van de Classis Levante deelnamen, ds. Israel Flores van de kerk in Granada, ds. Samuel Arnosó, oud-predikant van Cartagena, ds. José Manuel Mochón die tot zijn emeritaat stond in Málaga, en nu de Comisión Permanente vertegenwoordigde, en talloze zusters, broeders en vriend(inn)en, uit allerlei kerken en gemeenten die hem het beste wensten. Ds. Ignacio Simal, van de kerk van Hospitalet del Llobregat (Barcelona) preekte.

Kort Spaans nieuws.

23-2-2010. Protest op grote schaal in Spanje tegen voorgenomen leeftijdsverhoging van de AOW van 65 naar 67 jaar. Bovendien is het in Spanje ongeveer net zo moeilijk om een werknemer te ontslaan als in Nederland (het geval was). Geen wonder dat men heftig protesteert tegen de voornemens de ontslagregeling zo aan te passen, dat de vakbonden minder kunnen beginnen tegen ontslagen bij krimpande economie. Vandaag gingen velen de straat op om te protesteren tegen het voornemen van de regering om het steeds sneller oplopende financieringstekort te bezweren door de pensioenleeftijd op te rekken. Tegelijkertijd is er een grote werkloosheid, er wordt al gesproken van 40% voor de jongeren die nu van school komen, en ook voor veel ouderen zal er geen werk zijn, terwijl ze langer door moeten. Verkapte diefstal dus.

De IEE heeft in Straatsburg de Spaanse regering aangeklaagd voor het feit dat deze weigert predikanten van de Francotijd pensioenen te betalen.

Men heeft begin april tegen de regering een klacht ingediend bij het Europese Tribunaal voor de Rechten van de Mens in Straatsburg, omdat ze weigeren dit pensioen toe te kennen. Het argument van de IEE is dat het een *historisch onrecht* is, en een teken van *religieuze discriminatie*.

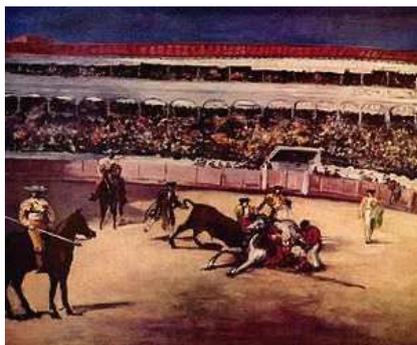
Het is een van de stappen die de IEE heeft genomen in een poging de Regering er toe te brengen het recht op pensioen te erkennen van predikanten en hun weduwen, die in de Francotijd niet werden erkend, en die geen pensioen konden opbouwen.

15-6-2010. Steeds groter is de impact van de economische crisis op de Spaanse samenleving. De werkloosheid stijgt gigantisch, ook onder de 'reguliere' Spanjaarden. Mensen trekken het hele land door op zoek naar werk, en zijn bereid om voor een schijntje te werken. Dat betekent dat de 'sin papeles' - de mensen zonder geldige papieren,

die het harde en zware werk voor weinig meer dan het dagelijks brood verrichten, vaak onder erbarmelijke omstandigheden, nu hun bestaan nóg onzekerder zien worden.

2-9-2010 Op Youtube staat een filmpje van 8 minuten over het SEUT, ingesproken door Puri Menino, secretaresse en allesweter van het SEUT, en echtgenote van Pedro Zamora. Heel aardig, maar wel helemaal in het Spaans, dus een paar keer afdraaien voordat je het helemaal hebt verstaan is geen overdaad. U kunt het aanklikken op de website onder actueel.

20-7-2010. Er was een nieuwe wet op de Vrijheid van Godsdienst in de maak, de Protestanten hoopten dat daarin een clause zou worden opgenomen, die het probleem van de pensioenen zou rechtzetten, maar na het bezoek van de Paus van Rome aan Spanje, die daar liet weten grote moeite te hebben met een nieuwe wet, is de Spaanse regering aan het treuzelen. Velen vrezen dat de wet voor jaren in de ijskast gaat, en dat er van uitstel afstel zal komen. Daarmee verdwijnt ook de verwachting dat op het inkomstenbelastingbiljet t.z.t. de gelegenheid zou komen dat een klein deel van de belasting zou gaan naar een protestantse kerk, i.p.v. alleen naar de RKK of een sociaal doel, zoals nu het geval is. Dat er in een officieel seculier land als Spanje nog steeds een vorm van 'Kerkbelasting' bestaat, terwijl in Duitsland de 'Kirchensteuer' al een paar jaar is afgeschaft, laat wel zien hoe groot de greep van de RKK op de Spaanse regering blijft, ondanks alle schone woorden en goede bedoelingen.

28-7-2010. Catalonië verbiedt sinds vandaag bij wet de stierengevechten, en is daarmee, na de Canarische eilanden, die in 1991 het licht zagen, de eerste Spaanse regio, die zich afzet tegen dit traditionele Spaanse tijdverdrijf. (Pardon: tegen deze hoogstaande levenskunst, zoals sommigen daar het zien...) Dierenrechtenorganisatie iProu! (= *Genoeg!*)

had voldoende handtekeningen bij elkaar gekregen om de wet te laten behandelen in het parlement. Met 68-55 stemmen kwam deze er door. Trouw schrijft dat het vooral nog ouderen waren die graag naar de stierengevechten keken. De jongeren halen hun opwinding eerder uit computerspelletjes. Dan hebben die ook nog een doel. Het afgebeelde schilderij is van Manet...

LOS RUBIOS – het U wel bekende oecumenisch centrum vlak bij Málaga, waar velen van U goede herinneringen aan hebben, vierde in September het 25-jarig bestaan. Natuurlijk was de IEE zwaar vertegenwoordigd. (r) Dankzij de vrijwilligers en vrijwilligsters lukt het nog altijd om de groepen uit binnen- en buitenland sober maar prettig te onthalen. Ook voor (rustige) vacaties voor privé-personen is er ruimte!

31-10-2010 Hervormingsdag 2010 stond in het teken van de vrouwen van de Hervorming.

Er was ruime aandacht bij de viering(en) van Hervormingsdag in Spanje voor de vrouwen die een grote rol hebben gespeeld in deze beweging, soms op eigen verantwoordelijkheid, soms als echtgenote van... Ze vochten, van koninginnen, edelvrouwen, nonnen, tot vrouwen van lage komaf, voor een en dezelfde zaak. Niet zelden tot de dood er op volgde. Om een paar namen te noemen: Katharina von Bora (1499-1550), Úrsula von Münsterberg (1491-1534), Argula von

Grumbach (1492-1553), Elisabeth von Brandenburg (1485-1555), Elisabeth von Brunswick (1510-1558), Katherina Zell (1498-1562), Giulia Gonzaga (1512-1566), Caterina Cibo, Anne Cooke, Catherine Willoughby (1519-1580), Agnes Bonger en Anne Askew, maar Elizabeth I van Engeland, die het werk van Margarita van Navarra in het Engels vertaalde. Jeane d'Albret (1528-1572), die als koningin van Navarra in 1571 officieel als protestante regeerde... Ook werd er aandacht geschonken aan Marie Dentièrre, (1495-1561) wier naam in 2003 werd toegevoegd in de muur van Hervormers in Genève. Leonor de Vivero, Beatriz de Cazalla, Leonor de Cisneros, Marina de Guevara, Beatriz Vivero en Catalina de Ortiga behoorden tot de vrouwen die in Spanje het leven lieten. Maar er zijn er nog veel meer. Verscheidene boeken zijn er in Spanje aan het onderwerp gewijd, en het is goed dat er een oog komt voor de rol van vrouwen in de kerk(hervorming).

Het betekent wellicht ook dat er in Spanje eindelijk op een andere manier naar vrouwen gekeken gaat worden. Laten we het hopen!

De LXXIV Algemene Synode van de Iglesia Evangélica Española wordt D.V. van 29-10-2011 tot 1-11-2011 gehouden in Palma de Mallorca. Voorlopig is het thema: de Heer zal Zijn zegen over u vermeerderen. Iedereen wordt aangeraden nú al tickets te boeken voor boot en vliegtuig, want dat kan flink in de reiskosten schelen.

Bravo, God! Dat is de naam van nieuw zondagschoolmateriaal voor de allerkleinsten. Men is er zeer gelukkig mee, want het is een uitvloeisel van de Workshop theologie, waar de Diaspora-collecte 2008 voor bestemd was.

Het aardige is dat dit een project is dat nog steeds met veel succes overal wordt doorgezet. Wie op de website van de IEE klikt op Taller Teológico, zal zien dat er nog regelmatig lezingen worden gegeven over allerlei onderwerpen, en dat er binnen de gemeenten verschillende initiatieven uit zijn voortgevloeid.

En U hebt daar aan kunnen bijdragen. Mooi toch?

En om U nog even bij te praten over verdere projecten:

De kinderopvang Moisés in Barcelona is nog steeds een succes.

Er worden nu rond de dertig kinderen opgevangen – en dat betekent dat er ook bijstand wordt verleend aan de bijbehorende ouders.

El Far, de Vuurtoren, het Bakken, is de paraplu waar dit alles onder valt, en daar worden nog meer initiatieven ontplooid.

Allereerst is er de opvang van drugsverslaafden. U kunt U voorstellen dat dit in een arme wijk van een wereldstad een groot probleem is, juist nu er weinig te hopen en te dromen valt voor (jonge) mensen.

Als je Christus niet hebt als lichtend baken, dan grijp je makkelijk naar drank en drugs om het leven dragelijk te houden...

Maar ook huiselijk geweld is in deze sfeer een hot item. Door het machismo is er in Spanje toch al veel meer geweld tussen de huwelijkspartners dan in de rest van Europa. Er wordt voorlichting en opvang gegeven.

Dan is er Aiguaviva, een koloniehuis iets ten Noorden van Barcelona, waar groepen jongeren en kinderen worden opgevangen. Het heeft eindelijk ook een officiële erkenning, en daar is lang naar gestreefd!

Als laatste activiteit is men bezig om in de hoofdstad van Bolivia – waar een deel van de kerkgemeente vandaan komt – een opvang op te zetten voor tienermoeders. Zoiets is daar volledig onbekend...

Gedicht

Queda prohibido
llorar sin aprender,
levantarte un día sin saber que hacer,
tener miedo a tus recuerdos,
sentirte solo / sola alguna vez.

Queda prohibido
no sonreír a los problemas,
no luchar por lo que quieres,
abandonarlo todo por miedo,
no convertir en realidad tus sueños.

Queda prohibido
no intentar comprender
a las personas,
pensar que sus vidas valen mas que la tuya,
no saber que cada uno tiene su camino y su dicha.

Queda prohibido
no crear tu historia,
dejar de dar las gracias a tu familia por tu vida,
no tener un momento para la gente que te necesita,
no comprender que lo que la vida te da,
también te lo quita.

Queda prohibido
no buscar tu felicidad,
no vivir tu vida con una actitud positiva,
no pensar en que podemos ser mejores,
no sentir que sin ti este mundo no sería igual.

Je mag voortaan nooit meer
huilen zonder ervan te leren, een dag opstaan zonder te weten wat je gaat doen,
bang zijn voor je herinneringen,
je zo nu en dan alleen voelen.

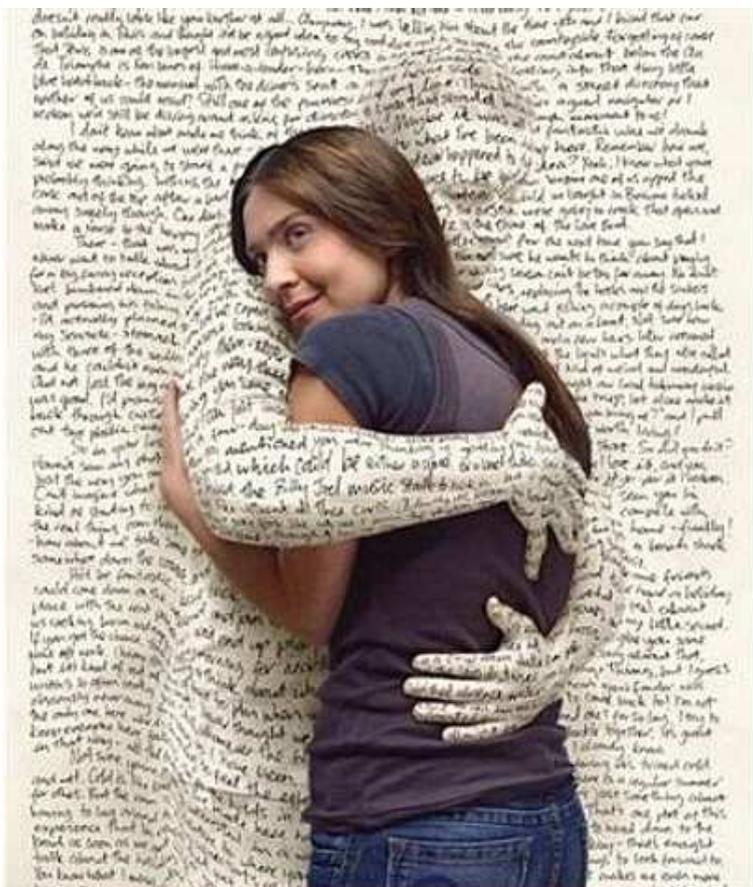
Je mag voortaan nooit meer
nalaten te lachen om je problemen,
ophouden met vechten voor wat je wilt,
alles uit angst op zijn beloop laten,
verzuimen je dromen te verwezenlijken.

Je mag voortaan nooit meer
je poging opgeven
de mensen te begrijpen,
denken dat hun levens belangrijker zijn dan het jouwe,
vergeten dat elk zijn eigen weg en zijn eigen geluk heeft.

Je mag voortaan nooit meer
verzuimen je eigen geschiedenis te scheppen,
nalaten je familie te bedanken voor je bestaan,
weigeren tijd te maken voor de mensen die je nodig hebben,
uit het oog verliezen dat het leven je kan afnemen
wat het je gaf.

Je mag voortaan nooit meer
je geluk veronachtzamen,
anders leven dan met een positieve houding,
vergeten te bedenken waarin we nog beter kunnen zijn,
het gevoel hebben dat de wereld zonder jou hetzelfde zou zijn.

Vert. A.V.

Queda Prohibido

Queda prohibido llorar sin aprender,
levantarte un día sin saber que hacer,
tener miedo a tus recuerdos...

Queda prohibido no sonreír a los problemas,
no luchar por lo que quieres,
Abandonarlo todo por miedo,
No convertir en realidad tus sueños,...

Queda prohibido no intentar comprender
a las personas,
pensar que sus vidas valen menos que la tuya,
no saber que cada uno tiene su camino y su dicha..

Queda prohibido no crear tu historia,
no tener un momento para la gente que te necesita,
no comprender que lo que la vida te da,
también te lo quita..

Queda prohibido, no buscar tu felicidad
no vivir tu vida con una actitud positiva,
no pensar en que podemos ser mejores,
no sentir que sin ti, este mundo no sería igual...

Pablo Neruda

Het gedicht wordt (ten onrechte?) ook wel toegeschreven aan Pablo Neruda, zoals U hierboven ziet.